

CZU: 343.18 + 347.56(498+478)

SECRETUL DE SERVICIU ȘI SECRETUL PROFESIONAL ÎN PERSPECTIVA EXTRAPENALĂ COMPARATIVĂ (ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA)

Costică MOȚOC

Universitatea de Stat din Moldova

Acest articol științific este consacrat analizei comparative a secretului de serviciu și a secretului profesional în legea penală și extrapenală a României și a Republicii Moldova. S-a demonstrat că în Republica Moldova nu există nicio normă juridico-penală care ar asigura incriminarea și sancționarea încălcării regimului secretului profesional și al secretului de serviciu. Recomandările UE, precum și legislația internă a României și a Republicii Moldova în materia asigurării protecției juridice a secretului de serviciu și profesional, au servit drept bază necesară a cercetării. Totodată, pentru a-și asigura temeinicia rezultatelor cercetării, autorul a purces la analiza doctrinei contemporane în domeniul dreptului penal și al dreptului informațional. În urma studiului realizat au fost formulate unele concluzii care clarifică natura secretului de serviciu și a celui profesional.

Cuvinte-cheie: informație, securitatea informației, protecția informației, regimul secret al informației, secret de serviciu, secret profesional.

SERVICE SECRET AND PROFESSIONAL SECRET IN THE EXTRA-PENAL COMPARATIVE PERSPECTIVE (ROMANIA AND REPUBLIC OF MOLDOVA)

This scientific article is dedicated to a comparative research of the service secret and the professional secret in the realm of Romanian and Moldavian penal and extra-penal legislation. Recommendations of the Council of Europe and the national legislation (Romania and Republic of Moldova) became the necessary basis of investigation in the matter of legal protection of service secret and professional secret. At the same time, in order to ensure the reasonableness of research the author has performed an analysis of contemporary doctrine in the sphere of Substantive Criminal Law and Informational Law. As a result, there have been formulated several conclusions deemed to clarify the legal nature service and professional secret.

Keywords: information, informational security, protection of information, secret regime of information, service secret, professional secret.

Introducere

Problema privind protecția juridică penală și extrapenală a secretului de serviciu și a secretului profesional are un rol substanțial în dreptul penal și în dreptul internațional contemporan. Cercetarea științifică propriu-zisă este efectuată în plan comparativ, fiind scoase în evidență reglementările legislative în vigoare atât din România cât și din Republica Moldova. Mai mult, unele aspecte privind asigurarea regimului secret al informației sunt analizate luându-se în considerare reglementările internaționale universale și regionale.

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, termenul „**informație**” provine de la cuvântul latin „**informatio**” și prin aceasta se înțelege „o comunicare, veste sau știre care pune pe cineva la curent cu o situație; lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitate a materialului de informare și de documentare; izvoare, surse; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument etc.)” [1].

Informația este o resursă care are o importanță deosebită pentru desfășurarea activităților unei instituții și, în consecință, necesită o protecție adecvată. Informațiile pot exista sub diferite forme: tipărite sau scrise pe hârtie, stocate electronic, transmise prin poștă sau prin mijloace electronice, prezentate în filme sau rostite în cadrul unor conversații. Orice formă ar avea informațiile și indiferent de mijloacele utilizate pentru a fi distribuite sau stocate, trebuie întotdeauna să fie protejate corespunzător [2].

De asemenea, autorul roman C.-V. Maftăi subliniază importanța dreptului la informație care, în opinia autorului citat, este caracterizată de următoarele elemente:

- „informația este un prim element pe care îl presupune cunoașterea;
- informația este un ingredient esențial al formării atitudinilor care susțin sau inhibă schimbarea într-o societate;

- informația este necesară grupurilor active pentru a le permite să se angajeze în dezbateri deschise cu autoritățile publice pe teme care afectează interesele lor sau ale unor categorii mai largi;
- accesul la informație reduce dezechilibrul de putere dintre guvernanți și guvernați;
- accesul la informație impune constrângeri asupra comportamentului birocratic, descurajând, într-o anumită măsură, ineficiența, abuzurile și corupția din instituțiile publice" [3, p.6].

Securitatea informațiilor înseamnă protejarea informațiilor față de o gamă largă de amenințări și vulnerabilități pentru a asigura continuitatea activității și reducerea riscului organizațional. Cum corect menționează autorul roman L.-L. Lăzăroiu, „culegerea de informații prin surse umane secrete nu va fi niciodată un subiect perimat, din contra, dezvoltarea tehnologică va adapta și va integra toate modurile de relaționare interumană pentru inițierea și păstrarea contactelor operative umane în mod conspirat, secret. Componenta umană devine sursă de informații și suport pentru celelalte modalități de culegere a informațiilor de interes pentru structurile de intelligence. Dar, componenta umană suferă modificări, personalitatea, trăsăturile de personalitate prezintă mutații, adaptări la condițiile sociale" [4, p.24].

Securitatea informațiilor este obținută prin implementarea unui set adecvat de măsuri de securitate, incluzând politici, procese, proceduri, structuri organizaționale, funcționalități software și hardware. Este necesar ca aceste măsuri de securitate să fie stabilite, implementate, monitorizate, revizuite și îmbunătățite, după caz, pentru a se asigura atingerea obiectivelor specifice și de securitate. Angajații din domeniul public sunt responsabili să se asigure că gestionarea datelor și informațiilor sensibile este făcută conform legilor și regulilor aflate în vigoare [5, p.15-18].

În plan empiric, securitatea informației se realizează prin întreprinderea mai multor forme de protecție a acesteia. Astfel, în Ghidul practic al Serviciului Român de Informații sunt definite următoarele forme de protecție a informației: *protecție juridică* – ansamblul normelor constituționale și al celorlalte dispoziții legale în vigoare, care reglementează protejarea informațiilor clasificate; *protecție prin măsuri procedurale* – ansamblul reglementărilor prin care emitenții și deținătorii de informații clasificate stabilesc măsurile interne de lucru și de ordine interioară destinate realizării protecției informațiilor; *protecție fizică* – ansamblul activităților de pază, securitate și apărare, prin măsuri și dispozitive de control fizic și prin mijloace tehnice, a informațiilor clasificate; *protecția personalului* – ansamblul verificărilor și măsurilor destinate persoanelor cu atribuții de serviciu în legătură cu informațiile clasificate, spre a preveni și înlătura riscurile de securitate pentru protecția informațiilor clasificate [6].

Regimul secret al informației reprezintă ansamblul de măsuri organizatorico-juridice, care fac parte din sistemul național de protecție a secretului de stat, privind metodele și mijloacele utilizate de protejare a informațiilor și a purtătorilor materiali de informații atribuite la secret de stat, precum și acțiunile întreprinse în acest domeniu, care se referă inclusiv la: secretizarea și desecretizarea informațiilor; cerințele înaintate față de autoritățile publice, alte persoane juridice și personalul acestora cu privire la protecția secretului de stat; modul de acces la secretul de stat; întocmirea, evidența, păstrarea, procesarea, multiplicarea, utilizarea, transmiterea, distrugerea informațiilor atribuite la secret de stat; protecția secretului de stat prin măsuri de ordin juridic și de ordin procedural, măsuri de protecție fizică, de protecție a sistemelor informaționale, de telecomunicații, precum și a personalului; exercitarea controlului asupra măsurilor referitoare la protecția secretului de stat.

Dacă secretizarea informației constituie procesul de încadrare a informației la un anumit grad de secretizare, atunci desecretizarea informației este scoaterea informației secretizate de sub incidența reglementărilor privind secretul de stat și suprimarea parafei de secretizare aplicate pe purtătorul material de asemenea informație.

Rezultate și discuții

La nivel internațional, în domeniul protecției informației se aplică: Recomandarea Consiliului Europei nr.R(95)13 cu privire la problemele de procedură penală legate de tehnologiile informaționale (*adoptată de Comitetul de Miniștri la 11 septembrie 1995, în cadrul celei de-a 543-a reuniuni a Delegațiilor Miniștrilor*) [7]; Recomandarea nr.R(81) 20 cu privire la armonizarea legislațiilor în materie de exigență a dovezilor scrise și în materie de admisibilitate a reproducerilor de documente și a înregistrărilor informatice [8]; Recomandarea nr.R(85)10 cu privire la comisiile rogatorii pentru supravegherea telecomunicațiilor [9]; Recomandarea nr.R(87)15 cu privire la reglementarea utilizării datelor cu caracter personal în domeniul poliției [10]; Recomandarea nr.R(89)9 cu privire la crima informatică [11]; Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii

Europene (text codificat) (Text cu relevanță pentru SEE) [12]; Regulamentul nr.679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE [13].

În legătură cu dezbaterile pe marginea *liberului acces la informațiile publice*, este de remarcat că, în anul 1996, un grup de experți de diferite naționalități a redactat un set de principii referitoare la securitatea națională, accesul la informații și libertatea de exprimare, cunoscute îndeobște ca „*Principiile de la Johannesburg*” [14]. În esență, acestea urmăresc instituirea unei protecții substanțiale pentru accesul la informație și libertatea de exprimare, concomitent cu limitarea posibilităților autorităților de a restrânge exercitarea acestora, pe diferite considerente legate de interese de securitate. Două dintre aceste principii, relevante în context, ar fi:

- **Principiul 12:** „*Un stat nu poate refuza categoric accesul la toate informațiile privind securitatea națională și trebuie să stabilească prin lege categorii limitate și particulare de informații care trebuie ținute secrete pentru a proteja interese legitime de securitate națională*”.
- **Principiul 13:** „*În toate legile și deciziile privind dreptul de a obține informații va prima interesul public în cunoașterea informațiilor*”.

Principiile de la Johannesburg nu constituie norme obligatorii, însă oficiali ai Organizației Națiunilor Unite, ai Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și ai altor organisme jurisdicționale internaționale, se raportează tot mai frecvent la acestea, considerând oportună transformarea lor în standarde.

În această ordine de idei, venim cu o precizare, conform căreia Legea Fundamentală a României (Constituția) consfințește, prin enunțul prevăzut la alin.(1) art.31, principiul potrivit căruia *dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit*. În spiritul acestui principiu, autoritățile statului, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra activităților publice și a problemelor de interes personal ale acestora fără a se aduce, însă, atingere vieții intime, familiale și private, valori ocrotite, în egală măsură, de art.26 din Constituție.

Specificăm că la momentul actual în România există două clase de secretizare: *informații secrete de stat și informații secrete de serviciu*, ale căror standarde de aplicare sunt cuprinse în două acte normative: Hotărârea Guvernului României, nr.585/2002 din 13 iulie 2002, *pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România*; Hotărârea Guvernului României, nr.781 din 2002, *privind protecția informațiilor secrete de serviciu* [15].

Potrivit Constituției României, *dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională*. În continuarea acestor prevederi, Legea Fundamentală, prin articolul 53, reglementează posibilitatea și condițiile generice în care poate avea loc restrângerea unor drepturi sau libertăți constituționale, enumerând, limitativ, *motivele* pentru care exercițiul unui drept poate fi îngrădit: *apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori moralei publice, a drepturilor cetățenilor, desfășurarea instrucției penale etc.*

Totodată, *Legea României nr.544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public* [16] definește, într-o manieră generală, **informația de interes public** ca fiind orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități sau instituții publice, indiferent de suportul ori de forma sau modul de exprimare. Potrivit legii, entităților respective le revine sarcina de a publica și actualiza buletine informative cuprinzând categorii de informații care pot fi accesate de public sau de a prezenta publicității rapoarte periodice referitoare la activitatea pe care o desfășoară. Față de informațiile care se comunică din oficiu publicului, orice persoană are dreptul să solicite și să obțină de la autorități și instituții publice informații de interes public, acestea fiind obligate să asigure accesul la datele solicitate în scris sau verbal. Cu toate acestea, prevederile aceleiași legi limitează aria liberului acces la informație, instituind șapte excepții, dintre care *primele două vizează domeniul informațiilor clasificate*, astfel: informațiile din domeniul apărării naționale, siguranței și ordinii publice, dacă fac parte din categoriile informațiilor clasificate, potrivit legii; informațiile privind deliberările autorităților, precum și cele care privesc interesele economice și politice ale României, dacă fac parte din categoria informațiilor clasificate, potrivit legii; informațiile privind activitățile comerciale sau financiare, dacă publicitatea acestora aduce atingere principiului concurenței loiale, potrivit legii; informațiile cu privire la datele personale, potrivit legii; informațiile privind procedura în timpul anchetei penale sau disciplinare, dacă se periclitează rezultatul anchetei, se dezvăluie surse confidențiale ori se pun în pericol viața, integritatea corporală, sănătatea unei persoane, în urma anchetei efectuate sau în curs de desfășurare; informațiile privind procedurile judiciare, dacă publicitatea acestora aduce atingere asigurării unui proces

echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părțile implicate în proces; informațiile a căror publicare prejudiciază măsurile de protecție a tinerilor.

În conformitate cu art.15 din Legea României *privind protecția informațiilor clasificate*, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002 [17], următorii termeni se definesc după cum urmează:

- a) *informații* – orice documente, date, obiecte sau activități, indiferent de suport, formă, mod de exprimare sau de punere în circulație;
- b) *informații clasificate* – informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate;
- c) *clasele de secretizare sunt*: secrete de stat și secrete de serviciu;
- d) *informații secrete de stat* – informațiile care privesc securitatea națională, prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării;
- e) *informații secrete de serviciu* – informațiile a căror divulgare este de natură să determine prejudicii unei persoane juridice de drept public sau privat;
- f) *nivelurile de secretizare se atribuie informațiilor clasificate din clasa secrete de stat și sunt*:
  - *strict secret de importanță deosebită* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune de o gravitate excepțională securității naționale;
  - *strict secret* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune grave securității naționale;
  - *secret* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune securității naționale.

Clasificare înseamnă *etichetări crescătoare ale documentelor sau informațiilor, de la cel mai jos nivel, unde se situează informațiile deschise (open) sau neclasificate (unclassified), la cele confidențiale, urcând spre informații secrete și strict secrete (top secret)*. Inițial, s-a pornit de la ideea că informațiile care, prin compromitere, *pot costa vieți umane* sunt marcate „secret”, în timp ce informațiile a căror compromitere *costă pierderea multor vieți umane* sunt definite „strict secrete” (*top secret*). Domeniile sau interesele de securitate se află în strânsă legătură cu *principiul necesității de a cunoaște*.

Informațiile clasificate sunt acele informații, date și documente care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar putea produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate.

Constituie **document clasificat** orice suport material care conține informații clasificate, în original sau în copie, precum: hârtie – documente olografe, dactilografiate sau tipărite, schițe, hărți, planșe, fotografii, desene, indigo, listing; benzi magnetice, casete audio-video, microfilme; medii de stocare a sistemelor informatice – dischete, compact-discuri, harddiscuri, memorii PROM și EPROM, riboane; dispozitive de procesare portabile – agende electronice, laptop-uri la care harddiscul este folosit pentru stocarea informațiilor. Clasificarea informațiilor reprezintă operațiunea de ordin administrativ prin care acestea sunt încadrate într-o anumită clasă și un anumit nivel de secretizare. Acest procedeu se realizează în scopul protejării informației împotriva acțiunilor de spionaj, compromitere sau acces neautorizat, alterării sau modificării conținutului acestora, precum și împotriva distrugerilor neautorizate. Sistemul de protecție prin clasificare subzistă atât timp cât dezvăluirea sau diseminarea neautorizată a informației poate prejudicia siguranța națională, apărarea țării, ordinea publică sau interesele persoanelor juridice de drept public sau privat.

De avut în vedere că *clasificarea informației* nu se confundă cu *marcarea corespunzătoare a suportului ei material*. Informația dobândește caracter secret de stat sau de serviciu în funcție de importanța pe care, prin chiar conținutul său, o are pentru securitatea națională ori pentru persoana juridică care este titularul ei și de gravitatea daunelor ce s-ar putea produce ca urmare a unei divulgări neautorizate. Marcarea reprezintă doar acea operațiune tehnică care are drept scop să atenționeze persoanele care gestionează sau accesează informații clasificate că sunt în posesia unor informații în legătură cu care trebuie aplicate măsuri specifice de acces și protecție [18].

Accesul la informațiile clasificate este guvernat de principiul necesității de a cunoaște, potrivit căruia dreptul de a intra în posesia unor date secrete se acordă, individual, numai persoanelor care trebuie să lucreze cu astfel de informații pentru îndeplinirea îndatoririlor lor de serviciu.

În acest sens, autorul român C.-V. Maftei propune patru niveluri de secretizare (fără ca acestea să mai fie împărțite în informații secret de stat și informații secret de serviciu), iar definirea conținutului acestora ar putea avea ca sursă de inspirație, inclusiv, nivelurile de clasificare a informațiilor clasificate UE, respectiv:

- *Strict secret (corespondent informații secrete UE – EU Top Secret)*: informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii excepțional de grave* intereselor esențiale ale statului român;
- *Secret (corespondent informații secrete UE – EU Secret)*: informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii foarte grave* intereselor esențiale ale statului;
- *Confidențial (corespondent informații secrete UE – EU Confidential)*: informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii grave* intereselor esențiale ale statului;
- *Informații de serviciu (corespondent informații secrete UE – EU Restricted)*: informații și materiale a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii* intereselor *statului român*, precum și *unor persoane juridice de drept public sau privat* [3, p.7-9].

În conformitate cu legea penală a României, *divulgarea secretelor de serviciu*, dacă este de natură să aducă atingere intereselor obștești, constituie infracțiune și se sancționează potrivit legii penale; încălcarea normelor privind secretul de serviciu, care nu întrunește elementele infracțiunii, atrage, după caz, răspunderea administrativă, disciplinară, materială sau civilă. În ansamblu, constatăm că de-a lungul timpului faptele de divulgare neautorizată a informațiilor secrete de stat au fost incriminate în principiu ca infracțiuni contra securității naționale.

Sintagma „*informațiile secrete de serviciu*” este definită printr-o normă extrapenală. Potrivit Legii 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, *secret de serviciu* reprezintă *informații, date sau documente care nu constituie secret de stat, dar nu sunt destinate publicității și nu pot fi divulgate și, prin urmare, nu pot fi publicate*.

Potrivit alin.(1) art.304 din Codul penal al României (Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice), constituie infracțiune divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane. Mai mult, în funcție de subiect, legiuitorul român a prevăzut în alin.(2) art.304 din Codul penal al României și modalitatea sub forma de divulgare, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, *de către cel care ia cunoștință de acestea* (sublinierea ne aparține – n.a.). Mai mult, observăm că legiuitorul român acordă o protecție specială unor categorii de victime și, prin urmare, a prevăzut agravarea răspunderii penale în cazul în care dacă, urmare a faptei prevăzute în alin.(1) și alin.(2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor (alin.(3) art.304 din Codul penal al României).

În această ordine de idei, autorul român Cr.Pîntea a remarcat următoarele: „Deși Codul penal cuprinde incriminări a căror premisă este dată de preexistența *secretului de serviciu* (spre exemplu, infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice – art.304), legiuitorul penal nu a considerat necesar să explice noțiunea nici măcar printr-o normă de trimitere” [18, p.4-5].

În legea penală și extrapenală a Republicii Moldova informații păstrate în regim de „secret de serviciu” nu au o reglementare distinctă și, prin urmare, o protecție juridico-penală specială. Astfel, observăm că Legea Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, nr.245 din 27.11.2008 [19], în lit.k¹) art.(5) (Atribuțiile autorităților publice în domeniul protecției secretului de stat), introdusă prin Legea Republicii Moldova nr.270 din 09.12.2016 [20], conține următoarea prevedere legislativă: „*Serviciul de Informații și Securitate asigură curieratul diplomatic și exercită controlul asupra circuitului informațiilor atribuite la secret de stat și al informațiilor de serviciu între Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova din străinătate*”. Astfel, legiuitorul distinge:

1. Secret de stat și
2. Informații de serviciu.

Pe cale de consecință, se primește că informațiilor de serviciu și secretului de stat le este acordată o reglementare specială, însă distinctă. În opinia noastră, secretul de stat este o formă a secretului de serviciu, iar informațiile de serviciu care pot fi secrete sau nesecrete la fel se bucură de protecție juridică specială, însă doar în cazurile prevăzute expres de lege.

În conformitate cu pct.71 al Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea cu privire la secretul de stat, nr.245-XVI din 27 noiembrie 2008, din Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului, nr.320 din 27 decembrie 2012, și din Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1176 din 22 decembrie 2010 (refuzul de a acorda dreptul de acces la secretul de stat) (Sesizarea nr.98g/2017), dreptul de acces la secretul de stat se acordă persoanei în legătură cu activitatea de serviciu printr-un ordin sau dispoziție scrisă a conducătorului autorității publice în care aceasta își îndeplinește serviciul [art.24 alin.(4) din Legea nr.245-XVI din 27 noiembrie 2008] [22].

În legea penală și în cea contravențională secretul de stat ca forma specială a secretului de serviciu dobândește o protecție specială. Astfel, conform prevederilor art.365¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova (Încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice), sunt recunoscute drept contravenții următoarele încălcări ale regimului secret:

- Încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice;
- Încălcarea regimului secret în cadrul altor persoane juridice.

Tipurile de încălcare sunt diferite, după cum urmează: încălcarea regulilor de acces la secretul de stat (alin.(1) art.365¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova); încălcarea regulilor de întocmire, evidență, păstrare, procesare, multiplicare, utilizare, transmitere, distrugere a informațiilor atribuite la secret de stat (alin.(2) art.365¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova); încălcarea regulilor de asigurare a protecției secretului de stat prin măsuri de ordin juridic, de ordin procedural, de protecție fizică, de protecție a sistemelor informaționale și de telecomunicații (alin.(3) art.365¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova); faptele specificate la alin.(1)-(3) din același articol soldate cu urmări grave, dacă acestea nu constituie infracțiune. Totodată, potrivit alin.(1) art.365² din Codul contravențional al Republicii Moldova, este sancționată secretizarea/desecretizarea informațiilor cu încălcarea cerințelor stabilite de legislația cu privire la secretul de stat, iar în conformitate cu prevederile alin.(2) art.365² din Codul contravențional al Republicii Moldova, este sancționat refuzul neîntemeiat de a secretiza/desecretiza informațiile atribuite la secretul de stat.

Secretul de serviciu constituie date, accesul la care este limitat de către autoritățile de stat în conformitate cu legea, iar *secretul profesional* asigură protecția informației care este strâns legată de activitatea profesională a persoanei, accesul la astfel de date fiind restricționat în conformitate cu garanțiile prevăzute de Constituție și de alte legi. Astfel, semnul comun al acestor două categorii de secrete este restricționarea accesului la această informație în virtutea legii, iar deosebirea principală constă în sfera de aplicabilitate a acestor noțiuni.

Potrivit pct.(20) din Regulamentul (UE) 2015/1589 [12], în cazurile în care **informațiile marcate drept confidențiale** nu par să intre sub incidența obligației de păstrare a secretului profesional, este oportun să se instituie un mecanism prin care Comisia să poată decide în ce măsură astfel de informații pot fi divulgate. Orice astfel de decizie de a respinge o cerere de a considera informațiile drept confidențiale ar trebui să indice un termen, la sfârșitul căruia informațiile vor fi divulgate, astfel încât respondentul să poată utiliza orice protecție juridică pe care o are la dispoziție, inclusiv orice măsură provizorie [12].

Potrivit pct.(75) din Regulamentul nr.679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE [13], riscul pentru drepturile și libertățile persoanelor fizice, prezentând grade diferite de probabilitate de materializare și de gravitate, poate fi rezultatul unei prelucrări a datelor cu caracter personal care ar putea genera prejudicii de natură fizică, materială sau morală, în special în cazurile în care: prelucrarea poate conduce la discriminare, furt sau fraudă a identității, pierdere financiară, compromiterea reputației, pierderea confidențialității datelor cu caracter personal protejate prin secret profesional, inversarea neautorizată a pseudonimizării sau la orice alt dezavantaj semnificativ de natură economică sau socială; persoanele vizate ar putea fi private de drepturile și libertățile lor sau împiedicate să-și exercite controlul asupra datelor lor cu caracter personal; datele cu caracter personal prelucrate sunt date care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, religia sau convingerile filosofice, apartenența sindicală; sunt prelucrate date genetice, date privind sănătatea sau date privind viața sexuală ori privind condamnările penale și infracțiunile sau măsurile de securitate conexe; sunt evaluate aspecte de natură personală, în special analizarea sau previzionarea unor aspecte privind randamentul la locul de muncă, situația economică, starea de sănătate, preferințele sau interesele personale, fiabilitatea sau comportamentul, locația sau deplasările, în scopul de a se crea sau de a se utiliza

profiluri personale; sunt prelucrate date cu caracter personal ale unor persoane vulnerabile, în special ale unor copii; sau prelucrarea implică un volum mare de date cu caracter personal și afectează un număr larg de persoane vizate.

Totodată, pct.(85) din Regulamentul nr.679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE stipulează următoarele: „*Dacă nu este soluționată la timp și într-un mod adecvat, o încălcare a securității datelor cu caracter personal poate conduce la prejudicii fizice, materiale sau morale aduse persoanelor fizice, cum ar fi pierderea controlului asupra datelor lor cu caracter personal sau limitarea drepturilor lor, discriminare, furt sau fraudă de identitate, pierdere financiară, inversarea neautorizată a pseudonimizării, compromiterea reputației, pierderea confidențialității datelor cu caracter personal protejate prin secret profesional sau orice alt dezavantaj semnificativ de natură economică sau socială adus persoanei fizice în cauză*” [13].

În art.9 din Regulamentul nr.679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE se conține interdicția directă de prelucrare a datelor cu caracter personal care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, confesiunea religioasă sau convingerile filosofice ori apartenența la sindicate și de prelucrare de date genetice, de date biometrice pentru identificarea unică a unei persoane fizice, de date privind sănătatea sau de date privind viața sexuală sau orientarea sexuală a unei persoane fizice. Însă, această interdicție nu se va aplica dacă prelucrarea este necesară din motive de interes public în domeniul sănătății publice, cum ar fi protecția împotriva amenințărilor transfrontaliere grave la adresa sănătății sau asigurarea de standarde ridicate de calitate și siguranță a asistenței medicale și a medicamentelor sau a dispozitivelor medicale, în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern, care prevede măsuri adecvate și specifice pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei vizate, în special a secretului profesional.

Acest Regulament (articolul 4) oferă terminologie aplicabilă în cazul secretului profesional, cum ar fi:

- **„date cu caracter personal”** înseamnă orice informații privind o persoană fizică identificată sau identificabilă („*persoana vizată*”); persoană fizică identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un element de identificare, cum ar fi un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online, sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, genetice, psihice, economice, culturale sau sociale;
- **„prelucrare”** înseamnă orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor cu caracter personal sau asupra seturilor de date cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace automatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea;
- **„creare de profiluri”** înseamnă orice formă de prelucrare automată a datelor cu caracter personal care constă în utilizarea datelor cu caracter personal pentru a evalua anumite aspecte personale referitoare la o persoană fizică, în special pentru a analiza sau prevedea aspecte privind performanța la locul de muncă, situația economică, sănătatea, preferințele personale, interesele, fiabilitatea, comportamentul, locul în care se află persoana fizică respectivă sau deplasările acesteia;
- **„pseudonimizare”** înseamnă prelucrarea datelor cu caracter personal într-un asemenea mod, încât acestea să nu mai poată fi atribuite unei anume persoane vizate fără a se utiliza informații suplimentare, cu condiția ca aceste informații suplimentare să fie stocate separat și să facă obiectul unor măsuri de natură tehnică și organizatorică care să asigure neatribuirea respectivelor date cu caracter personal unei persoane fizice identificate sau identificabile;
- **„consimțământ”** al persoanei vizate înseamnă orice manifestare de voință liberă, specifică, informată și lipsită de ambiguitate a persoanei vizate prin care aceasta acceptă, printr-o declarație sau printr-o acțiune fără echivoc, ca datele cu caracter personal care o privesc să fie prelucrate;
- **„încălcarea securității datelor cu caracter personal”** înseamnă o încălcare a securității care duce, în mod accidental sau ilegal, la distrugerea, pierderea, modificarea sau divulgarea neautorizată a datelor cu caracter personal transmise, stocate sau prelucrate într-un alt mod, sau la accesul neautorizat la acestea;
- **„date genetice”** înseamnă datele cu caracter personal referitoare la caracteristicile genetice moștenite sau dobândite ale unei persoane fizice, care oferă informații unice privind fiziologia sau sănătatea persoanei

respective și care rezultă în special în urma unei analize a unei mostre de material biologic recoltate de la persoana în cauză;

- „**date biometrice**” înseamnă date cu caracter personal care rezultă în urma unor tehnici de prelucrare specifice referitoare la caracteristicile fizice, fiziologice sau comportamentale ale unei persoane fizice care permit sau confirmă identificarea unică a respectivei persoane, cum ar fi imaginile faciale sau datele dactiloscopice;
- „**date privind sănătatea**” înseamnă date cu caracter personal legate de sănătatea fizică sau mentală a unei persoane fizice, inclusiv prestarea de servicii de asistență medicală, care dezvăluie informații despre starea de sănătate a acesteia.

În legislația extrapenală a României mențiunea cu privire la **respectarea secretului profesional** o întâlnim și în Jurământul de credință al polițistului, textul căruia este stipulat în Legea României privind Statutul polițistului, nr.360 din 6 iunie 2002 [23], după cum urmează: „*Jur să respect Constituția, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, să aplic în mod corect și fără părtinire legile țării, să-mi îndeplinesc cu răspundere și bună-credință îndatoririle ce-mi revin potrivit funcției și să păstrez secretul profesional. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*” Expres de lege este prevăzut că jurământul de credință se poate depune și fără formula religioasă de încheiere. Mai mult, în pct.a) art.42 din Legea României privind statutul polițistului, nr.360 din 6 iunie 2002 [23], este prevăzut că polițistul este obligat să păstreze secretul profesional, precum și confidențialitatea datelor dobândite în timpul desfășurării activității, în condițiile legii, cu excepția cazurilor în care îndeplinirea sarcinilor de serviciu, nevoile justiției sau legea impun dezvăluirea acestora. Potrivit pct.b) art.42 din legea respectivă, polițistul este obligat să manifeste corectitudine în rezolvarea problemelor personale, în așa fel încât să nu beneficieze și nici să nu lase impresia că beneficiază de datele confidențiale obținute în calitatea sa oficială.

Potrivit art.46 din Legea României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999, funcționarii publici au obligația să păstreze secretul de stat, secretul de serviciu, precum și confidențialitatea în legătură cu faptele, informațiile sau documentele de care iau cunoștință în exercitarea funcției publice, în condițiile legii, cu excepția informațiilor de interes public. În conformitate cu art.62 din Legea României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999, la intrarea în corpul funcționarilor publici, funcționarul public depune jurământul de credință în termen de 3 zile de la emiterea actului de numire în funcția publică definitivă. Jurământul are următoarea formulă: „*Jur să respect Constituția, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, să aplic în mod corect și fără părtinire legile țării, să îndeplinesc conștiincios îndatoririle ce îmi revin în funcția publică în care am fost numit, să păstrez secretul profesional și să respect normele de conduită profesională și civică. Așa să-mi ajute Dumnezeu*”. Formula religioasă de încheiere va respecta libertatea convingerilor religioase.

În conformitate cu lit.f) alin.(2) art.77 din Legea României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999 [24], *nerespectarea secretului profesional sau a confidențialității lucrărilor cu acest caracter constituie abateri disciplinare.*

Concluzii

De menționat că informația a cărei protecție este asigurată prin regimul secretului profesional posedă trei semne obligatorii:

- Ea aparține unei activități profesionale specifice (medicale, notariale, de avocat etc.);
- Metoda specifică de obținere a informației – datele cu caracter confidențial sunt comunicate în mod benevol de către posesorul acestora către persoană care își îndeplinește obligațiile profesionale;
- Stocarea și păstrarea obligatorie a acestei informații – obligația de a asigura păstrarea informației obținute este prevăzută la nivelul legislativ.

De menționat că multitudinea formelor de informație care face parte din secretul profesional este condiționată de diversitatea activității profesionale în care angajaților le devin cunoscute mai multe date confidențiale despre clienții acestora.

În funcție de tipul activității profesionale, se disting: secretul medical (date despre faptul adresării persoanei pentru asistență medicală; date despre starea sănătății, diagnosticul și tratamentul persoanei etc.); secretul juridic (secretul de avocat; secretul notarial etc.); secretul corespondenței (secretul convorbirilor telefonice; secretul corespondenței poștale etc.).

Astfel, putem deduce că datele care constituie secret profesional conțin următoarele semne:

- 1) au devenit cunoscute unei persoane în virtutea activității sale profesionale ca consecință a îndeplinirii de către aceasta a obligațiilor sale profesionale;
- 2) nu constituie secret de stat sau comercial;
- 3) sunt protejate de lege;
- 4) nu sunt legate de serviciul public;
- 5) divulgarea acestui secret poate cauza prejudicii posesorului inițial al acestuia (clientului).

În același timp, secretul de serviciu există doar atunci când secretizarea acestuia este prevăzută expres în lege, iar regimul secret se aplică față de informația cu privire la activitatea organelor de stat ori cu privire la activitatea altor organizații care sunt supuse acestor instituții de stat, sau față de informația care este obținută din sursele externe de către angajații ai organelor de stat în procesul de îndeplinire a obligațiilor de serviciu. Poseorii acestor informații sunt, în exclusivitate, angajații organelor de stat în virtutea activității lor de serviciu.

Reieșind din cele expuse, deducem că noțiunea „secret de serviciu” este mai largă decât noțiunea „secret profesional”, deoarece cuprinde atât secrete „interne” ale organelor de stat, cât și cele „externe” – informații obținute din sursele externe care constituie secret profesional. Algoritmii de prelucrare a datelor care constituie secret de serviciu este strict reglementat de actele normative interne ale ministerelor și ale altor instituții publice

Referințe:

1. <https://dexonline.ro/definitie/informa%C8%9Bie>
2. *Ghid de securitate informatică pentru funcționarii publici*. Versiunea 1.1. (33 p.), p.5. Disponibil: <https://www.cert.ro/vezi/document/ghid-protectie-functionari-publici>
3. MAFTEI, C.-V. *Managementul informațiilor clasificate în România. Protecția informațiilor clasificate, a dreptului la informare și a datelor personale – premise de bază ale unei societăți democratice*: Rezumatul tezei de doctorat. București: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din București, 2015, p.6.
4. LAZAROIU, L.-L. *Rolul variabilelor umane asupra informațiilor strategice de Securitate națională*. București, 2018, p.24.
5. OPREA, D. *Protecția și securitatea sistemelor informaționale*: Suport de curs. 2017. Iași: Universitatea „Al.I. Cuza”, Facultatea de economie și administrarea afacerilor, p.15-18. Disponibil: <http://www.feaa.uaic.ro/doc/12/ie/Securitatea%20sistemelor%20informationale.pdf>
6. *Protecția informațiilor clasificate*: Ghid practic. Serviciul Român de Informații. București, 2011. Disponibil: <https://www.sri.ro/upload/protectia%20inf%20cls%20-%20ghid.pdf>
7. Recomandarea Consiliului Europei nr.R(95)13 cu privire la problemele de procedură penală legate de tehnologiile informaționale (adoptată de Comitetul de Miniștri la 11 septembrie 1995, în cadrul celei de-a 543-a reuniuni a Delegaților Miniștrilor). Disponibil: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804f6e76>
8. Recommendation No.R(81)20 of the Committee of Ministers to Member States on the Harmonisation of Laws Relating to the Requirement of Written Proof and to The Admissibility of Reproductions of Documents and Recordings on Computers (Adopted by the Committee of Ministers on 11 December 1981 at the 341st meeting of the Ministers' Deputies). Disponibil: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c66e0>
9. Recommendation no.R(85)10 of the Committee of Ministers to Member States concerning the Practical Application of the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters in respect of Letters Rogatory For The Interception of Telecommunications (Adopted by the Committee of Ministers on 28 June 1985 at the 387th meeting of the Ministers' Deputies). Disponibil: <https://rm.coe.int/09000016804e6b5e>
10. Council of Europe Committee of Ministers Recommendation No. R(87) 15 to the Member States on regulating the use of personal data in the police sector. <https://polis.osce.org/node/4656>
11. Recommendation no.R.(89)9 on computer-related crime and final report of the European Committee on Crime Problems. Disponibil: <https://searchworks.stanford.edu/view/2046022>
12. Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului Europei din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (text codificat) (Text cu relevanță pentru SEE). 24.9.2015 RO. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 248/9. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R1589&from=ro>
13. Regulamentul nr.679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general

- privind protecția datelor) (Text cu relevanță pentru SEE). În vigoare de la 04 mai 2016. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* 2016, nr.119. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene - Regulamentul nr.679/2016 din 27 aprilie 2016, Nr. celex: 32016R0679.
14. Principiile de la Johannesburg privind siguranța națională, libertatea de exprimare și accesul la informație (adoptate la 1 octombrie 1995). Disponibil: <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/principiile-de-la-johannesburg.php>
  15. Hotărârea Guvernului al României, nr.781 din 2002 privind protecția informațiilor secrete de serviciu. În: *Monitorul Oficial al României*, 2002, nr.575. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37826>
  16. Legea României privind liberul acces la informațiile de interes public, nr.544 din 12 octombrie 2001. În: *Monitorul oficial al României*, 2001, nr.663/23.
  17. Legea României privind protecția informațiilor clasificate, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr.248 din 12.04.2002. Modificată prin Ordonanța de Urgență nr.16/2005 din 9 martie 2005 (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.205 din 10.03.2005), aprobată și modificată prin Legea nr.151/2005 din 20 mai 2005 (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.441 din 25.05.2005).
  18. Hotărârea Guvernului României, pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România, nr.585/2002 din 13 iulie 2002. În: *Monitorul Oficial al României*, 2002, nr.485. Disponibil: <https://www.sie.ro/pdf/legislatie/585.pdf>
  19. PÎNTEA, Cr. *Protecția penală a secretului de stat și secretului de serviciu*. Rezumat. București: Universitatea „Nicolae Titulescu”, 2014, p.4-5.
  20. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.45-46.
  21. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, 453-458.
  22. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr.245-XVI din 27 noiembrie 2008 cu privire la secretul de stat, din Legea nr.320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului și din Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1176 din 22 decembrie 2010 (refuzul de a acorda dreptul de acces la secretul de stat) (Sesizarea nr.98g/2017).
  23. Legea României privind Statutul polițistului, nr.360 din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, 11 septembrie 2014.
  24. Legea României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999. În: *Monitorul Oficial al României*, 2007, nr.365. Republicat în temeiul art.III din Legea nr.251/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr.188/1999 privind statutul funcționarilor publici. În: *Monitorul Oficial al României*, Partea I, 2006, nr.574.

Date despre autor:

Costică MOȚOC, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0002-1964-2201

E-mail: ionjan082@gmail.com

Prezentat la 17.05.2018